

صلاحیت شرکت های تجاری در انعقاد قرارداد

تألیف

علی سهراب زاده

دانشجوی دکتری حقوق خصوصی و مدرس دانشگاه

انتشارات قانون یار

۱۳۹۷

سرشناسه	: سهرابزاده، علی، ۱۳۵۷-
عنوان قراردادی	: ایران. قوانین و احکام Iran. Laws, etc
عنوان و نام پدیدآور	: صلاحیت شرکتهای تجاری در انعقاد قرارداد/تألیف علی سهرابزاده.
مشخصات نشر	: تهران: انتشارات قانون یار، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۱۴۰ ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۲۲-۶۰۵۵-۹۸-۷
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: شرکتهای تجاری -- ایران
موضوع	: Trading companies -- Iran
موضوع	: شرکتهای تجاری -- قوانین و مقررات -- ایران
موضوع	: Trading companies -- Law and legislation -- Iran
موضوع	: حقوق تجارت -- ایران
موضوع	: Commercial law -- Iran
موضوع	: شرکتهای تجاری -- ایران
موضوع	: Contracts -- Iran
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۷ MH ۹۰۰ ص ۸
رده بندی دیویی	: ۳۶/۵۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۴۸

انتشارات قانون یار

صلاحیت شرکت های تجاری در انعقاد قرارداد

تألیف: علی سهرابزاده

ناشر: قانون یار

ناظر فنی: محسن فاضلی

نوبت چاپ: اول- ۱۳۹۷

شمارگان: ۱۱۰۰ جلد

قیمت: ۲۸۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۰۵۵-۹۸-۷

مرکز فروش: تهران، میدان انقلاب، خ منیری جاوید، کوچه مینا، پلاک ۲۹، طبقه سوم

۰۲۱۶۶۹۷۹۵۱۹ - ۰۲۱۶۶۹۷۹۵۲۶

هر کسی از ظن خود شیار من از دون من نجات اسرار من

سرم از ناله من دور نیست لیک چشم و کوش را آن نور نیست

نیاز نظام حقوقی تنها با قواعد مجرد رفع نمی‌شود بایستی قواعد جزئی‌تر و فنی‌تر این اصول هدایت‌کننده را، با توجه به امکان‌ها و مصلحت‌ها، پیاده کند. در واقع، کار فنی دانش حقوقی از اینجا آواز می‌سود. پس برای تمهید این قواعد، یا باید به تجربه‌های خود و تاریخ زندگی نهادهای حقوقی رو آورد و از آن‌ها الهام بگیریم، یا قاعده‌ای را ساخته و پرداخته از دیگران اقتباس کنیم. انتخاب نخست بیگمان برتری دارد و در انتساب دوم نیز این نکته را باید توجه داشت که قاعده وارداتی باید به یکری از مجموعه قواعد سنتی پیوند خورد و ملایم با طبع آن باشد. در نتیجه، شناخت طریقت آنچه تاریخ به ما هدیه کرده است در هر حال احتراز ناپذیر است.

متأسفانه قانون تجارت ما علی‌الخصوص موضوع شرکت‌های تجاری، علی‌رقم تلاش‌های سازمان‌های جهانی و بین‌المللی در بهبود وضعیت فعالیت و نحوه کارکرد آن‌ها، هنوز در راستای تحول خاصی در این خصوص تصمیمی اتخاذ ننموده‌اند.

کتاب حاضر بر آن است که در تخصصی کردن فعالیت‌های شرکت‌های تجاری و سرعت بخشیدن و اعتبار دادن به حوزه قراردادهای منعقد از سوی آن‌ها، ارائه راهکار داده تا بلکه مورد توجه قانون‌گذار واقع گردد. مطالعه این کتاب به دانشجویان دوره کارشناسی که به تفکیک شرکت‌های تجاری می‌پردازند پیشنهاد می‌شود.

نوشتار حاضر به پایان نمی‌رسید مگر با دعا‌های مستمر مادرانم ملوک و سحر و نصیحت‌های صمیمانه پدرم **حاج علی اصغر** که همیشه رافع موانع بوده‌اند.

صبوری و تحمل همسرانه که در طول زندگی زناشویی راهگشای مشکلاتم بوده، از سوی زهرا، تسهیل طریق به پایان رساندن این کتاب بود.

در پایان از زحمات دوست عزیزم آقای بهنام اسدی مدیر عامل بنیاد علمی قانون یار که در تالیف، ویراستاری و چاپ این اثر علمی، همراهی و همکاری مداوم داشته‌اند کمال قدردانی و تشکر را دارم.

علی سهراب زاده

۱۳۹۷/۱۱/۱

زمرستان ۹۷

www.ketab.ir

فهرست مطالب

۵	پیشگفتار.....
۹	مقدمه.....
۱۳	بخش اول.....
۱۳	کلیات.....
۱۵	فصل اول: تاریخچه و مفاهیم.....
۱۵	گفتار اول: تاریخچه قانونگذاری و تعریف شرکت های تجاری.....
۲۱	گفتار دوم: انواع شرکت های تجاری.....
۲۲	فصل دوم: ماهیت شرکت های تجاری.....
۲۲	گفتار اول: عناصر تشکیل دهنده شرکت تجاری.....
۲۲	۱. حداقل تعداد شرکای شرکت های تجاری.....
۲۳	۲. رابطه شرکا با شرکت تجاری.....
۲۴	۳. موضوع شرکت تجاری.....
۲۶	گفتار دوم: شخصیت حقوقی شرکت تجاری.....
۲۷	۱. نظریه های مرتبط با ماهیت شخصیت حقوقی.....
۲۸	۲. پیشینه و سیر تاریخی شخصیت حقوقی.....
۲۸	۳. شخصیت حقوقی در ایران.....
۲۹	۴. شرایط و عوامل ایجاد شخصیت حقوقی.....
۳۰	۵. شخص حقوقی و قواعد مشترک آن.....
۳۳	۵.۱. مسئولیت اشخاص حقوقی.....
۳۵	۵.۲. مسئولیت مدنی اشخاص حقوقی.....
۳۵	گفتار سوم: قرارداد شرکت تجاری و قانون حاکم بر آن.....
۳۵	۱. تعریف قرارداد و اقسام آن.....
۳۶	۲. قانون حاکم بر قرارداد.....
۳۹	بخش دوم.....
۳۹	انعقاد قرارداد شرکت های تجاری.....
۴۱	فصل اول: نحوه تشکیل و مسئولیت شرکت های تجاری.....
۴۱	گفتار اول: شرایط ماهوی قرارداد شرکت.....

۴۹	گفتار دوم: شرایط شکلی قرارداد شرکت
۵۴	گفتار سوم: مسئولیت مدیران در انعقاد قراردادها
۸۶	گفتار چهارم: مسئولیت مدیران شرکتهای تجاری در قبال انجام معاملات
۸۶	۱. مسئولیت شرکت های تجاری پس از مطالبه حقوق
۸۹	۲. مسئولیت مستقیم مدیران معامله کننده
۹۸	۳. انجام معامله از سوی مدیران در صورت تخلف
۱۰۰	گفتار پنجم) انعقاد قرارداد توسط شرکت
۱۰۵	فصل دوم بررسی صلاحیت شرکت های تجاری و حدود آن
۱۰۵	گفتار اول صلاحیت شرکت های تجاری در انعقاد قراردادها
۱۰۹	۱. اهلیت شرکت و تعایسه آن با اهلیت اشخاص حقیقی
۱۰۹	۲. صلاحیت شرکت و محدود اختیارات مدیران
۱۱۱	گفتار دوم) نظریه های حقوقی باره ارتباط مدیران با شرکت تجاری
۱۱۲	۱) نظریه وکالت و اختیارات محدود
۱۱۴	۲) نظریه نمایندگی قانونی و اختیارات بی حد
۱۱۶	گفتار سوم: حقوق اشخاص ثالث در قرارداد های تجاری
۱۱۸	۱. اشخاص ثالث در حقوق خصوصی:
۱۱۹	۲. اشخاص ثالث در حقوق عمومی:
۱۱۹	گفتار چهارم) مسئولیت شرکت های تجاری در ایفای تعهدات
۱۱۹	۱. انواع مسئولیت های شرکت تجاری
۱۲۷	اثر بطلان قرارداد شرکت و تغییرات بعدی آن
۱۲۷	اثر بطلان شرکت های تجاری بر حقوق شخص ثالث
۱۳۱	نتیجه گیری
۱۳۳	ارائه پیشنهادات:
۱۳۵	منابع و مآخذ

قانون تجارت ایران برای شرکتهای تجاری شخصیت حقوقی قائل شده است. دارا بودن شخصیت حقوقی به این معناست که شرکت صلاحیت داشتن حقوق و تکالیف و نیز صلاحیت اجرای آنها را دارد. شخصیت حقوقی می تواند دارای کلیه حقوق و تکالیفی شود که قانون برای افراد قائل است. اما شخصیت حقوقی ویژگی مشترک کلیه شرکتهای تجاری است و لذا از نظر قانون شخصی است کاملاً متمایز و مستقل از اعضای تشکیل دهنده آن و در نتیجه این استقلال است که اشخاص حقوقی می توانند دارای حقوق و تعهدات گردند و به انجام معاملات و ایجاد تعهدات و اقامه دعوی و سایر حقوق و تکالیف مصرح قانونی بپردازند. بنابراین دلیل این است که در عملاتی که برای شرکتهای تجاری واقع می شود ابتدا شرکت مسئول می باشد وجود همین شخصیت حقوقی است. امروزه اشخاص ثالثی که با مدیران شرکتهای تجاری و مدنی که در مقام نمایندگی شرکت می باشند نسبت به انعقاد عقد مبادرت می نمایند از حیث احقاق حقوق خود با مشکل مواجه می باشند، لذا شخص ثالث علیه شرکت طرح دعوی خواهد کرد. البته همیشه اینگونه نیست و عموماً قانون برای حمایت حقوق اشخاص ثالث اقدام می کند و حتی در صورت عدم رعایت موازن قانونی از سوی مدیران، شخص ثالث می تواند همچنان به شرکت مراجعه نماید. به هر ترتیب با بررسی ماهیت عقود منعقد شده از سوی شرکت های تجاری با اشخاص ثالث، تکلیف اشخاص ثالث مشخص خواهد شد تا به چه شخص یا اشخاص جهت احقاق حق خود مراجعه نمایند و در صورت فصولی بودن عقد و عدم رعایت موازن از سوی مدیر مسئولیت مدیر در قبال اشخاص ثالث و همچنین شرکت نیز مشخص خواهد گردید. صلاحیت از جمله مسائل مهم در علم حقوق است، این واژه از ریشه صلح و به معنای صالح بودن برای انجام یک فعل است و نداشتن آن باعث سلب اختیار می شود. پس از تشخیص شرکت های تجاری از مدنی و نحوه و زمان شکل گیری شخصیت آنها و احراز تفاوت شرکت های اشخاص از سرمایه و همچنین احراز اهلیت قانونی مدیران توسط مراجع ذیصلاح، اساساً می بایست حوزه فعالیت شرکت مشخص شده تا صلاحیت آن

شرکت نسبت به انعقاد قراردادهای حوزه فعالیت خود احراز گردد. به عنوان مثال: همانطور که دادگاهی در زمینه‌ای صلاحیت رسیدگی به موضوعی خاص ندارد، مراجعه کننده ابتدا نسبت به صلاحیت آن دادگاه تحقیق کرده و سپس دعوای خود را در آن مرجع اقامه می‌نماید.

شرکت‌های تجاری نیز هم در زمان ثبت، حوزه فعالیت خود را تعیین و تنها در همان راستا صلاحیت فعالیت و انعقاد قرارداد دارند و در صورتی که انجام بعضی از قراردادها از آن شرکت سلب شده باشد، در زمان فعالیت، صلاحیت انعقاد آن قرارداد را ندارند. به عنوان مثال: ماده ۵ قانون ملوک آپارتمان‌ها مصوب ۱۳۴۳ اعمالی غیر از عملیات ساختمان سازی برای شرکت‌هایی که به آن ماده ثبت شده باشند را منع کرده است. بنابراین برخلاف افراد انسانی که آزادانه می‌توانند انجام هرگونه فعالیتی و عمل حقوقی اقدام کنند، شرکت‌های تجاری باید تنها موضوع و هدفی را که برای آن تشکیل شده‌اند دنبال کنند. اصولاً موسس شرکت در شرکت‌های سهامی و مدیران در شرکت‌های اشخاص، در زمان ثبت شرکت و در اساسنامه اکثر و یا حتی تمامی اعمال تجاری را به عنوان حوزه فعالیت آن شرکت تعیین نموده و به نوعی دایره صلاحیت خود در انعقاد قراردادها را وسیع تعیین نموده هر چند در عمل تنها به بخش کوچکی از آنها پردازد، مزیت شمول تمامی عملیات تجاری برای شرکت‌ها در این است که نتوان در مقابل ثالث ناآگاه به بطلان معامله، که در حوزه فعالیت وی نبوده استناد کرد، این در حالی است که نمی‌توان شرکت تضامنی که اعضای خانواده‌ای با سرمایه‌ای اندک آن را به ثبت رسانده‌اند صالح به انعقاد قراردادی سنگین که اعضای شرکت سهامی عام آنها را منعقد می‌نماید، دانست.

صالح دانستن چنین شرکت‌هایی به انعقاد قراردادهای کلان نه تنها باعث اضرار به طرف قرارداد می‌شود بلکه گاه‌ها زمینه را برای ارتکاب کلاهبرداری‌های سنگین برای افرادی که به قصد ارتکاب جرم اقدام به ثبت شرکت می‌نمایند، فراهم می‌سازد. از طرف دیگر در صورتی که خلأ موجود قانونی در این زمینه پر نشود، شرکت‌ها با انعقاد قراردادی که در حوزه فعالیت

آن نبوده و در اساسنامه هم به آن اشاره نشده باشد، نمی تواند در مقابل ثالث به باطل بودن آن قرارداد استناد کرده و زمینه را برای ورود خسارت به دیگران فراهم سازد.

اصولاً باید چاره‌ای اندیشیده شود که هر شرکت (اشخاص - سرمایه) تنها صلاحیت برخی از معاملات تجاری را داشته باشد که هم در زمینه تخصصی شدن فعالیت هر شرکت راهی نو باز شده و هم طرف قرارداد با این دانش که کدام شرکت تخصص انجام قرارداد موضوع قصد وی را دارد، با خیالی آسوده اقدام به انعقاد قرارداد می نماید.

نهایتاً باید به رضیات مطروحه زیر توجه داشت:

- شرکت‌های تجاری صرفاً در محدوده موارد تعیین شده در اساسنامه و با در نظر داشتن موانع قانونی، صلاحیت انعقاد معاملاتی خاص را دارند.
- محدود نشدن شرکت‌ها به انجام معاملات خاص در حوزه صلاحیت قانونی باعث ایجاد زمینه‌ای برای زایل شدن حقوق طرف قرارداد می شود.
- تفکیک شرکت‌های تجاری به اشخاص و سرمایه، نشان دهنده محدود بودن صلاحیت آنها به یک حوزه خاص معاملاتی است.